

Aan: Raad voor Cultuur Prins Willem Alexanderhof 20, 2595 BE Den Haag
Per mail: info@cultuur.nl
cc. Groot Reuvens Overleg, RCE, AWN

Huizen, 30 juni/ 1 juli 2022

Betr.: reactie op advies van commissie van Raad voor Cultuur: Archeologie bij de tijd, februari 2022

Geachte commissie,

In februari 2022 heeft de AWN bij uw presentatie van het rapport *Archeologie bij de tijd* tijdens het Groot Reuvens Overleg (GRO) een aantal punten naar voren gebracht.

Hierbij zetten wij deze punten nog even onder elkaar:

1. Allereerst onze complimenten voor de heldere opzet van het rapport in vier hoofdstukken.
2. Niet ter discussie staat het 'stimuleren, steunen en uitbouwen van al het goede dat er is'. De decentralisatie en de marktwerking, de kernen van het huidige overheidsbeleid op dit terrein, stelt u echter ook niet ter discussie. Wij zijn van mening dat daarmee uw aanbevelingen niet doordringen tot de essentie maar een wat marginaler karakter hebben. Wij zien decentralisatie en marktwerking in een aantal opzichten juist als de oorzaak van de huidige situatie. Uw rapport richt zich dan ook alleen op 'meer middelen, betere inrichting' terwijl wij verwacht hadden dat uw advies in de richting van doorlichten van de kernelementen decentralisatie en marktwerking door de Tweede Kamer zou gaan.
3. De aanbeveling om een provinciale beleidscommissie aan te stellen per provincie, met niet alleen een adviserende maar ook een toezichthoudende taak, is winst.
4. Een nationaal onderzoekscentrum archeologie lijkt een goede zaak (was de ROB dit eigenlijk niet?). Een kanttekening plaatsen wij hierbij wel: borgen van wat de verstoring dreigt te vernietigen moet primair blijven, niet de toevallige agenda van een onderzoeksinstelling.

Aanvullend willen wij nog het volgende meegeven

Ad 3. De positie en rollen van gesubsidieerde provinciale professionele Erfgoedhuis-instellingen, Steunpunten Erfgoed.

Zij zijn primair uitvoerder van de Erfgoedwet en van de Omgevingswet ten opzichte van gemeenten. Daaraan worden mogelijk elementen in relatie tot het Verdrag van FARO toegevoegd.

De vervolgstap toezichthouden ontbreekt. Die laatste stap is noodzakelijk als advisering en monitoring niet (meer) werkt. Dat is ook de grenzen van je adviesmogelijkheden aangeven en herkennen.

Als toezicht niet goed geregeld wordt blijven burgers/inwoners maar ook de adviseurs machteloos toekijken als dat echt nodig is.

Tevens dient ook de functie en rollen van het provinciaal niveau t.o.v. vrijwilligersorganisaties en lokale gemeenschappen beter afgestemd te worden. Wij zien dat het provinciaal niveau de regie over vrijwilligers naar zich toetrekt. Ongetwijfeld met goede bedoelingen, maar gemist wordt daarbij dat het in de Omgevingswet draait om burgerparticipatie. En in het verdrag van FARO draait het expliciet om zeggenschap en eigenaarschap bij burgers, de gemeenschappen, de inwoners.

Advies geven en het erop toezien dat gemeenten goed omgaan met burgerparticipatie, zeggenschap en eigenaarschap van burgers is een zinvolle zaak. Daarvoor is allereerst vereist dat de erfgoeddeskundigheid lokaal/regionaal, hands-on op orde is. Daarin hebben ook de provinciale steuninstellingen een belangrijke taak.

Het overnemen van de regie door vrijwilligers/burgerinitiatieven /publiek is écht iets anders. Dat vereist een andere kijk. Namelijk vanuit het besef dat het primaat van zeggenschap en eigenaarschap bij burgers/inwoners ligt en niet bij provinciale erfgoed-steunpunten/-huizen. De eigen regie kunnen voeren in burgerparticipatie-trajecten en -initiatieven door burgers is daarbij leidend.

Ad 4. Van belang vinden wij dat onderzoeksonderwerpen *bottom-up*, vanuit de lokale/regionale gemeenschappen boven kunnen drijven en als onderzoek waardig kunnen worden aangemerkt. Wij vragen ons af hoe hiervoor ruimte, tijd en credits te geven binnen een Nationaal Onderzoekscentrum.

Tenslotte geven wij als bijlage bij deze reactie onze input aan de staatssecretaris OCW, mevrouw Gunay Uslu, bij haar kennismaking met het FIM (Federatie Instandhouding Monumenten, waarvan AWN lid is) op 8 juni jl. Daarin benoemen wij onze kernfunctie en de doelen die wij ons voor de komende jaren stellen. Structurele steun moet ruimte bieden voor een beperkte professionalisering d.m.v. een secretariaat, beleids- en communicatie/media medewerker.

Met vriendelijke groet,
Namens het landelijk bestuur van AWN en de landelijke werkgroep Belangenbehartiging

Hetty Laverman Berbée
Vicevoorzitter landelijk AWN
vicevoorzitter@awn-archeologie.nl
M.0623618314

Bijlage: Brief t.b.v. kennismakinggesprek van FIM met Staatssecretaris OCW; Cultuur en Media met FIM d.d. 8 juni 2022

Mevrouw Gunay Uslu,

**AWN, Nederlandse Archeologievereniging bestaat al meer dan 70 jaar
(AWN = Archeologische Werkgemeenschap Nederland)**

AWN is blij dat zeggenschap en eigenaarschap over het Nederlandse erfgoed, waaronder archeologisch erfgoed, weer meer bij burgers, komt te liggen. Het onderstreept het belang van participatie.

Hierin herkennen wij onze eigen 'raison d'être', waarom we zijn opgericht en wat steeds weer ons streven is geweest.

De 3 kernfuncties van de AWN zijn:

- Archeologiebeoefening en bijdragen aan kennis hierover
- Uitdragen van kennis en bevorderen van publieke betrokkenheid
- Belangenbehartiging voor de identificatie en het behoud van archeologisch, ondergronds erfgoed.

Deze missie verwoordt onze maatschappelijke functie als beoefenaars van burgerwetenschap (citizens science). Wij vormen een schakel tussen archeologische kennis en publiek, maar ook tussen archeologie en overheid, het beleid en handhaving/naleving hiervan, inclusief het 'right to challenge'. Wij zijn daarmee de 'ogen en oren' van de lokale archeologie.

Beleidsdoelen AWN 2021-2025

Het landelijk bestuur, de 24 afdelingsbesturen en leden zijn gezamenlijk de uitvoerders van deze missie. Afdelingen bepalen hiernaast binnen hun regio verdere eigen beleidsdoelen en prioriteiten. Het is de taak van het landelijk bestuur voorwaarden te scheppen voor een zo goed en breed mogelijke uitvoering.

Voor de uitvoering hiervoor doen wij drie concrete voorstellen, deels in lijn met wat de Raad voor Cultuur ook heeft bepleit in haar jongste advies die ook eerder al mede door de DDA (Nederlandse Vereniging voor Metaaldetectie (1992) werden onderschreven:

1. Bij opgravingen zou een publieke aankondiging, met het bieden van mogelijkheid tot participatie, een standaard onderdeel van het bestek moeten worden. Vrijwilligers, vooral uit de buurt, moeten op die wijze direct betrokken kunnen worden bij de opgraving, waarmee aan hun inzet en belangstelling ruimte wordt geboden. Al eerder heeft de AWN gepleit voor het structureel bekend stellen van voorgenomen opgravingen om publieksparticipatie mogelijk te maken. Ook de ArcheoHotSpots (waarvan AWN mede oprichter is en nauw bij betrokken gebleven), indien in de omgeving aanwezig, zouden hierin een rol kunnen spelen, als multiplier richting het bredere publiek. Zo wordt interactie tussen archeologen, vrijwilligers en dat bredere publiek versterkt. Dit laatste geldt vanzelfsprekend ook voor de vondstuitwerking en rapportage – met behoud van kwaliteit. Van essentieel belang is dat de archeologische kennis en kunde binnen iedere gemeente in voldoende mate in huis is. Te vaak wordt onderschat dat ook op erfgoedvlak draagvlak creëren, houden en vergoten te maken heeft met interactie tussen beleid en publiek door middel van een erfgoedloket/-deskundigheid in de gemeente. Zeker 130 gemeenten hebben dat niet in huis. Hoe kan een omgevingswet ingevoerd worden als de basis (professionaliteit) niet op orde is?

NB We merken juist dat gemeenten steeds minder vaak vrijwilligersorganisaties ondersteunen met bv werkruimte, een kleine subsidie voor wat bureaukosten, benodigde expertise, ledenadministratie of wat dies meer.

2. Op gemeentelijk niveau zou -wettelijk- een formeel kanaal van inspraak voor belangstellende burgers én erfgoed-belangenverenigingen zoals de AWN moeten worden geschapen om het gemeentelijk erfgoed beleid te kunnen toetsen en de bediscussiëren. Dit geldt zowel de formele gemeentelijke regelgeving als de praktijk. Overigens begrijpen wij dat in de toekomstige Omgevingswet het begrip 'belanghebbende' gelukkig al wordt uitgebreid. De in de omgevingswetwet opgenomen participatieplicht is echter vorm- en inhoudsvrij.
3. Een landelijk opererende organisatie als de AWN, met 2000+ leden en 24 afdelingen (en samenwerkingspartner DDA met 2000 leden) is tot nu toe als vereniging volledig aangewezen op vrijwilligers. Structurele steun moet ruimte bieden voor een beperkte professionalisering d.m.v. een secretariaat, beleids- en communicatie/media medewerker. Vanzelfsprekend zou dit de kwantiteit en kwaliteit van de output van de AWN als vertegenwoordiging van de vrijwilligers in de archeologie en spreekbuis voor een veel grotere groep geïnteresseerden ten goede komen. Anders blijft het toch tot op zekere hoogte 'liefdewerk, oud papier' en is de balans met de professioneel landelijke, provinciale en lokale/regionale infrastructuur totaal zoek.
Organisaties die vanuit vrijwilligers werken zijn in wezen proces-gestuurd (van onderop), Professioneel organisaties worden daarentegen eerder door instituutsdoelen-gestuurd.
Wil FARO slagen dan is herdefiniëring van de doelen van een RCE, provinciale erfgoedhuizen / erfgoedsteunpunten en binnen de VNG van groot belang zijn.
Burgers willen gehoord worden en moeten beseffen dat ze al in een vroeg stadium mee richting en inhoud kunnen bepalen.

Wat is daar financieel voor nodig?

Voor AWN landelijk met ondersteuning afdelingen en landelijke werkgroepen zou een subsidie moeten worden toegekend:

Personeelskosten op basis van	[...]
780 werkdagen op jaarbasis:	
Bureaukosten op jaarbasis :	
Administratie (leden- /deels afdelingen	
en accountantscontrole	
AWN stelpost 3500 leden	
Bestuurskosten	
ALV, jaarverslag, afgevaardigden-dag:	
Ledenwerving	
PR – media land/ afdelingen	
Basisondersteuning 24 afdelingen	
afdelingen en landelijke werkgroepen	
Kosten publicaties: Archeologie	
in Nederland (4x +boek)/leden Magazine	
Projecten land./afdelingen stelpost	
Onvoorzien.	

Subtotaal	
Inkomsten op basis van 3500 leden	-/-
Fonds t.b.v. AWN	-/-

Te subsidiëren als basis jaarlijks	[...]
	=====

BELEIDSDOELEN AWN, Nederlandse Archeologievereniging 2021-2025 .

Het landelijk bestuur, de 24 afdelingsbesturen en leden zijn gezamenlijk de uitvoerders van de AWN missie.

Afdelingen bepalen hiernaast binnen hun regio verdere eigen beleidsdoelen en prioriteiten. Het is de taak van het landelijk bestuur voorwaarden te scheppen voor een zo goed en breed mogelijke uitvoering.

De komende jaren gaat het landelijk bestuur zich op zeven doelen richten:

1. de mogelijkheden voor archeologisch onderzoek (kernfunctie 1) zijn verbreed en versterkt;
2. leden en afdelingsbesturen krijgen de door hen gewenste ondersteuning voor kernfunctie 2 (uitdragen kennis);
3. leden en afdelingsbesturen krijgen de door hen gewenste ondersteuning voor kernfunctie 3 (belangenbehartiging);
4. ledenwerving is versterkt en zichtbaarheid van de AWN is verder toegenomen;
5. AWN heeft lokaal, regionaal en landelijk goede lijnen met archeologische en andere erfgoedorganisaties en trekt daarmee samen op als het gaat om belangenbehartiging en deskundigheidsbevordering;
6. de interne organisatiestructuur is samen met de afdelingen kritisch bekeken en waar wenselijk aangepast, afdelingen worden ondersteund;
7. de beleidsdoelen zijn in evenwicht met de financiële mogelijkheden en realistisch.

Tenslotte: inmiddels worden gesprekken gevoerd met een andere belangrijke vrijwilligersvereniging, de Nederlandse Vereniging voor Metaaldetectie (DDA,2000 leden), om tot nauwe samenwerking of mogelijk meer over te gaan.

Namens het Landelijk bestuur

Hetty Laverman Berbée, vicevoorzitter

vicevoorzitter@awn-archeologie.nl

M.0623618314

Cc secretaris@awn-archeologie.nl